

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М., 1981.
2. Иванова Е.Б. Стилистические функции собственных имен: На материале произведений К.Паустовского: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Одесса, 1987.
3. Калінкін В.М. Теоретичні основи поетичної ономастики: Дис. ... докт. філол. наук. – Донецьк, 2000.
4. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. – М., 1982.
5. Лосев А.Ф. Философия имени. – СПб., 1994.
6. Руденко Д.И. Имя в парадигмах “философии языка”. – Харьков, 1981.
7. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. – М., 1973.
8. Суперанская А.В. Языковые и внеязыковые ассоциации. – М., 1970.
9. Україна молода. – 2001.

С. П. Павелко

ПОДВІЙНІ ТА ДОДАТКОВІ ІМЕНА В ГУЦУЛІВ

“Подвійне ім’я – ім’я, яке складається з двох повних самостійних імен однієї категорії, нероздільних в офіційному і, часто, навіть у побутовому використанні” [4:52], тоді як “додаткове ім’я – ім’я, яке дають людині на додаток до її основного імені з різних причин, у т.ч. побутове ім’я, домашнє ім’я тощо” [4:70]. У часи, коли багатодітні сім’ї в Україні не були рідкістю, батьки могли задовольнити й свої смаки у виборі імен для новонароджених, і віддати шану своїй родині чи знайомим. Оскільки народжуваність у наш час різко скоротилася, у сім’ях переважають одна чи дві дитини, то батькам доводиться добре зважувати, обираючи ім’я для немовляти. Один із виходів родичі вбачають у наданні двох імен новонародженому, що особливо активізувалося в останні роки як в офіційній сфері іменування, так і в неофіційній, побутовій. Причини цього – різні. Свої висновки робимо на основі аналізу антропонімічного матеріалу, зібраного на Косівщині Івано-Франківської області у 1997-1998 роках.

1. Корені слід шукати ще в давніх часах. Із запровадженням на Русі християнства язичницькі імена були замінені церковними, що прийшли до нас з Візантії. Люди, котрі звикли до свого імені, не хотіли міняти його на інше, чуже, тому виникла двоіменність. Народ вживав вдома одні імена, а в церкві хрестили іншими. Язич-

ницькі ймення існували в родинах ще кілька століть. З літератури дізнаємося, що сам князь Володимир отримав при хрещенні інше ім'я – Василь [5:196], князь Ярослав мав хресне ім'я Георгій [4:71]. “Серед відомих українських діячів подвійне ім'я мав поет-лірик Богдан-Ігор Антонович. Подвійне ім'я було у Богдана Хмельницького... М.Максимович писав, що Хмельницького звали Зіновій, а ім'я Богдан він одержав “від народу свого” [2:64]. Три імені дістав під час хрещення й М. Рильський [1:36].

2. Бажання називати дитину кількома іменами зумовлене також прагненням здобути для неї не одного, а декількох захисників. Ця традиція міцно вкоренилася на Заході. Нам зустрілася молода сім'я, яка з Косівщини на постійне проживання переїхала до Америки і там свого первістка-синочка назвала трьома іменами: Андрій (народився перед святом Андрія), Микола (на честь батька), Василь (на честь двох дідусів).

В Україні по два й більше імен мали колись і тепер деякі представники римо-католицького віросповідання. Архівні книги реєстрації новонароджених, які зберігаються у костьолі міста Косова за 1874-1941 рр. засвідчують, що тут також при хрещенні дітям давали переважно два імені, рідше – три та одне. Наведемо приклади чоловічих та жіночих імен так, як вони зафіксовані в архівних документах: Maria-Rosalia, Stephania-Agnes, Carolina-Veronika (1902), Stanislava-Jadviga (1918), Eugenia-Maria-Adela (1924), Basilissa-Wanda-Christina (1928), Eva-Catharina-Bogumila (1937), Janina-Theresia-Maria (1930), Eva-Antonina-Sophia (1928), Josepha (1936), Francisca, Paulina, Hedvigus (1935); Augustinus-Casimir, Michael-Stanislav (1884), Marianus-Leopoldus (1898), Sigismundus-Stanislaus (1900), Henricus-Stanislaus-Marianus (1930), Georgius-Josephus-Felix (1934), Valerianus-Witoldus-Franciscus (1923), Veceslaus-Adamus-Casimirus (1927), Adamus-Valentinus, Georgius (1931), Vladimirus, Bronislaus, Paulus (1929).

3. Третя причина появи подвійних імен також пов'язана з релігійним чинником. В Україні, та найбільше в західних регіонах, де релігійні традиції дуже сильні, відомо чимало прикладів неузгодженості між батьками та священниками у виборі імені для дитини. Батьки хочуть назвати новонародженого ім'ям, яке їм до вподоби, а священник дотримується святців. Власне, сувора регламента-

ція церковного списку імен, за межі якого не можна вийти, була й залишається однією з “найнепрístupніших фортець”. Якщо за раз батьки звертаються до священника, щоб дитині дати імена Анжеліка, Руслан, Аліна, Артур, Едуард, Руслана та подібні, то він їм відмовляє, мотивуючи тим, що ці імена не входять до святців. У таких випадках деякі батьки обирають два імені: те, яке подобається, і те, яке пропонує священник. Тому останніми роками в архівних книгах реєстрації новонароджених зустрічаємо поодинокі такі записи: Софія-Каріна (Косів, 1997), Інеса-Святослава (Космач, 1997), Любов-Лілія (Рожнів, 1997), Руслана-Варвара (Прокурава, 1998), Марія-Марта (Яблунів, 1995); Артур-Василь (Прокурава, 1997), Руслан-Володимир (Соколівка, 1995), Роман-Микола (Уторопи, 1994), Іван-Руслан (Верхній Березів, 1993).

Батьки добровільно йдуть цим шляхом, хоч відчувають нав'язування небажаного імені. Рідше, але подібні записи нам траплялися і раніше: Дарія-Ірина (1951), Ксенія-Ольга (1934), Олена-Даніеля (1897), Ірина-Марія (1899), Емілія-Станіслава (1894); Ігнат-Василь (1894), Роман-Богдан (1951), Володимир-Василь (1948), Георгій-Петро (1933), Георгій-Олексій (1933), Лаврентій-Микола (1930) – усі у с. Космач.

Конкретні причини цього двоімення не пощастило з'ясувати, але гадаю, що тут не обійшлося без впливу церкви. А ось ймення, мотивація якого з'ясована, виявилось досить незвичним та рідкісним.

У радянські часи, коли релігія була заборонена державою, у селі Тюдів у 1963 р. сім'я інтелігентів таємно охрестила немовля, обравши ім'я Світлана-Марія. “Перше ім'я, – за словами жительки цього села, – прикривало друге, щоб не видати родинного секрету”. Ще один аналогічний приклад. Вчителька цього самого села при хрещенні отримала ім'я Марія, але всі звали її Наталія, аби засекретити обряд хрещення.

На щастя, сьогодні ми не зустрічаємося вже з подібними фактами й батьки самі вирішують, де реєструвати дитину: тільки у РАГСі та чи й хрестити у церкві.

4. Бажання назвати дитину іменем матері і бабусі, батька і дідуся одночасно – це також причина появи подвійних імен. У с. Річка дитину охрестили бабусиним ім'ям Параска, а у свідоцтві записа-

ли мамине – Світлана. У цьому самому селі дівчинку у церкві охрестили іменем бабусі – Василина, а в документах записали ім'я як у матері – Валентина, більш сучасне. З цих самих мотивів два імені Марія-Галя отримала дівчинка у с. Соколівка. Антропоніми Ігор-Петро (Косів), Володимир-Іван (Люча), Роман-Микола (Уторопи), Петро-Юрій (Рожнів) вшановують імена батьків та дідусів водночас.

5. Додаткові імена обирають й тоді, кола старша дитина хоче назвати свого братика чи сестричку одним іменем, а батьки – іншим. Щоб усі залишилися задоволені, обирають два імені. Про такі випадки мені розповідали працівники сільрад, які ведуть реєстрацію новонароджених, а також самі батьки. Автор особисто знайома з людиною, яка офіційно носить ім'я Ганна – вибір батьків, а неофіційно – Ніна – втілено бажання старшого сина.

Неофіційна поява другого імені може статися в різні періоди життя людини. Такі випадки на Косівщині трапляються непоодинокі і зумовлені різними чинниками. У першу чергу – релігійними, про які вже сказано багато [3:22-28]. З ним немовля стикається у перші ж тижні життя. Бувають випадки, коли друге ім'я з'являється й у зрілому віці, тому що перше вже стало непопулярним, вийшло з активного вжитку й людина соромиться його. Переважно це стосується жіночих імен. Така доля спіткала в окремих селах антропоніми Параска (Космач), Василина (Тюдів), Явдокія (Космач), Сенька (Космач). Їх носії для неофіційного використання обрали собі інші імена: Ганна, Валентина, Ольга, Марія. У сусідніх же селах (Шешори, Річка, Бабин, Великий Рожен) ці власні назви сприймаються нормально й немає підстав для використання ще одного імені. У с. Річка розповідали про випадки, коли поруч із не дуже модним там сьогодні офіційним ім'ям Дмитро в неофіційній обстановці молоде покоління використовує інше ім'я – Мирось, повна форма Мирослав.

Використання подвійних, зокрема додаткових, імен, особливо неофіційних, не є дуже ефективним способом, він призводить до плутання, перекручень та непорозумінь. Вдома батьки звать дитину одним іменем, а у школі, на вулиці – іншим. В офіційних подвійних іменах більше навантаження у використанні припадає на перше ім'я, а в неофіційних – на друге.

Подвійні імена в гуцулів трапляються загалом не дуже часто, вони існували й існують у різні часи, використовуючись як у місті, так й у селі. З одного боку, подвійні імена зближують український іменник із західноєвропейським, а з іншого – це призводить до певних антропонімічних труднощів.

1. Глинський І.В. Твоє ім'я – твій друг. – К., 1985.
2. Коваль А.П. Життя і пригоди імен. – К., 1988.
3. Павелко С.П. Традиція і релігія як мотиви вибору імені у гуцулів // Записки з ономастики. – Одеса, 1999. – Вип.1.
4. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии. – М., 1988.
5. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К., 1977.

О. Ю. Медведєва

ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОГО УКРАЇНСЬКОГО ІМЕННИКА (КІЛІЯ І КІЛІЙСЬКИЙ РАЙОН)

Антропонімічна система українців, що мешкають на Півдні України, вже виступала об'єктом наукового аналізу у О.Ю.Карпенка, О.Ю.Касім, Ю.В.Цимбалюк, але залишилась порівняно мало вивченою і потребує подальшого всебічного опрацювання.

За даними останнього перепису населення у 1989 р. одним з районів Українського Придунав'я, де мешкає багато українців, є Кілійський район [7:34]. На основі аналізу частотності вжитку онімів ми вже досліджували імена, які обирають для синів українці, що мешкають у Кілійському районі [6]. Мета даної статті — розглянути репертуар десяти найуживаніших жіночих онімів.

Об'єктом дослідження стали особові імена, що належать 27 410 носіям, які народилися впродовж 1881-1998 рр. в Кілії (13 016) та українських селах Кілійського району — Десантне, Трудове і Шевченкове (14 394). Джерелом фактичного матеріалу стали архівні дані відділів РАГС м. Кілії та Кілійського району. На кожному десятирічному, а останньому — вісьмирічному хронологічному зрізі урахувались всі новонароджені за 10 (8) років та всі імена, використані для їх іменування. Термін “український іменник” у межах 1881-1950 рр. ми використовуємо з певною долею